

ПРИНЦИПИ ЕКОНОМИЈЕ

Ђорђе Митровић

УЧБЕНИК ЗА 2. РАЗРЕД ЕКОНОМСКЕ ШКОЛЕ

увођење минималне наднице од 500 динара постаје обавезујуће јер је равнотежна најамнина 400 динара. Међутим, то што је држава увела минималну најамнину од 500 динара не утиче на понуду и тражњу за возачима пољопривредних машина јер је њихова равнотежна надница 700 динара. Дакле, на тржишту пољопривредних радника јавиће се незапосленост јер при већој минималној најамнини већи број радника жели да ради него што послодавци желе да запосле. С друге стране, на тржишту возача пољопривредних машина неће се ништа променити, односно неће се јавити незапосленост јер равнотежна најамнина од 700 динара и даље остаје већа од минималне најамнине коју послодавци морају да исплате радницима.

ЗА РАДОЗНАЛЕ

О тржишту рада у Србији, институцијама и политикама које на њега утичу више можеш сазнати у књизи М. Арандаренка *Тржиште рада у Србији – Трендови, институције, бољити* (Економски факултет, Београд 2011).

Провери своје знање

1. Објасни како се формирају равнотежна надница и количина рада.
2. Изведи закључак шта се дешава на тржишту рада када држава уведе минималну надницу која је већа од равнотежне.
3. У којој мери увођење минималне наднице има исти ефекат на сва тржишта рада у привреди?

4. СИНДИКАТИ И КОЛЕКТИВНО ПРЕГОВАРАЊЕ

На тржишту рада надница не мора да буде изнад равнотежне само зато што је тако држава прописала законом о минималној надници. Незапосленост се може јавити и када су наднице изнад равнотежног нивоа због деловања синдиката. **Синдикати** су удружења радника која преговарају са послодавцима о висини надница и условима рада.

Синдикат у ствари представља врсту картела. Прошле године си научио да се картели формирају на олигополским тржиштима, када се неколико произвођача неког производа удружи да би стекли монополску моћ на тржишту и његовом поделом остварили већи профит него када би међусобно конкурисали. То управо покушавају и радници удруживањем у синдикате, само што се у овом случају они боре за наднице, а не за профит. Синдикат као група продаваца, односно понуђача радне снаге који делују заједно покушава да искористи тржишну моћ коју има у односу на послодавце. Наиме, радници преговарају са послодавцима о својим надницама, разним бенефицијама и условима рада (радно време, годишњи одмори, прековремени рад, боловање, сигурност радног места...). Сваки радник то може да уради појединачно, али и заједнички, у групи са осталим радницима своје струке, и то тако што ће постати члан синдиката. Сам процес међусобног преговарања у којем синдикати и предузећа постижу заједнички договор о условима запошљавања назива се **колективно преговарање**.

Синдикат користи своју снажну преговарачку позицију када преговара са послодавцима и захтева више наднице, веће бенефиције и боље

Синдикат – удружење радника које преговара са послодавцима о висини надница и условима рада.

Колективно преговарање – процес међусобног преговарања у којем синдикати и предузећа постижу заједнички договор о условима запошљавања.

услуге рада за своје чланове него што би они тога ради могли профитирати да раднији синдикат не би постојао. Уколико синдикат и не постоји, он не постоји ипак, синдикат може да организује штрајк, али не обуставу рада, и да на тај начин повећа раднице и предузећа. Прито би се у том случају смањила или потпуно обуставила производња, а са њом тим и профит предузећа, постојећи у највећем броју случајева престају да радницима исплате више накнаде него што би то иначе урадили да не постоји синдикат.

Ако синдикат у преговорима са послодавцима успе да изнејме већу накнаду од равнотеже, доноси се исто што и у случају примене закона о минималној накнади, повећаће се понуђена количина рада и смањити тражена количина рада, односно подићи се незапосленост. Радници који остану запослени биће у бољем положају јер ће, осим тога што имају посао, добијати и већу плату. Они радници који остану без посла при тим вишим накнадама ће, наравно, бити у горем положају. Економисти сматрају да синдикати на тај начин стварају сукоб између радника који имају користи од виших накнада које су изнејствовали синдикати и оних радника који не раде у делатностима у којима су радници синдикатно организовани.

Због тога економисти немају сагласно мишљење о томе да ли је постојање синдиката у привреди добро или лоше. Једи сматрају да они представљају само врсту картела – што није пожељно. Картели у преговорима са послодавцима успевају да наметну више накнаде од оних које би се формирале у условима слободне конкуренције, чиме се смањује тражња за радном снагом и ствара незапосленост. На тај начин се ствара неправда у друштву јер се једни радници доводе у бољи положај, примају већу плату, док други губе посао. Такође, производња постаје неефикасна јер послодавци запошљавају мање радника него што би то било у условима слободног тржишта.

Затоворници синдиката, с друге стране, сматрају да су синдикати неопходни како би се успоставила противтежа тржишној моћи послодавца који запошљавају раднике. На пример, често се дешава да на ширем географском подручју постоји само једно предузеће које запошљава раднике. У таквим случајевима, радници једнострано морају да прихва-

Радници се удружују у синдикате да би ојачали своју позицију у преговорима са послодавцима о својим наплатима и условима рада (радно време, још једна одмор...).

те накнаде и не може рада које им послодавац понуди јер би у супротном морали да се селе у неки други град. Чувством је у томе што би послодавац који има такву тржишну моћ на тржишту рада радницима створили потпуно нови услови рада, а они који би се такве изјаве капа би он имао конкурентну другу предузећа која се такође изјављују на јавном тржишту за радом. Убо тога изјављују да синдикатима сматрају да су синдикати пожељни јер омогућавају да радници стекну равноправну преговарачку позицију у односу на своје послодавце. С друге стране, синдикати помажу и предузећима да брзо реагују на захтеве радника јер, осим саме накнаде, они се са послодавцима договарају и о другим условима рада које смо већ поменули (дужина радног времена или годишњи одмор). На тај начин синдикати помажу предузећима да милови радници буду задовољни својим радним местима и да самим тим дају већи допринос.

1.

Провери своје знање

1. Објасни појам синдиката и колективног преговарања.
2. Објасни зашто се радници удружују у синдикате.
3. Наведи последице које по тржиште рада има удруживање радника у синдикате.
4. Наведи разлоге за и против синдиката који се наводе у економској литератури.
5. Зашто неки економисти сматрају да су синдикати пожељни, а неки су против њих? Шта ти мислиш?

САЖЕТАК ПОГЛАВЉА

- Републички завод за статистику мери незапосленост у Србији. Два пута годишње РСЗ спроводи анкету о радној снази којом се прикупљају подаци о основним карактеристикама радне снаге, на основу којих се процењује укупна радна снага у нашој земљи. Главни циљ тог истраживања је да се добију подаци о три основне, међусобно искључиве категорије становништва: запослена, незапослена и неактивна лица.
- На основу прикупљених података, РСЗ израчунава неколико различитих статистичких показатеља да би приказао ситуацију на тржишту рада: стопу незапослености, стопу запослености и стопу активност.
- Постоје три врсте незапослености: фрикциона, структурна и циклична незапосленост. Природна незапосленост је незапосленост која, због постојања фрикционе и структурне незапослености, увек постоји у привреди.

- Ако држава одреди обавезујућу минималну најамнину на тржишту рада, понуђена количина рада ће бити већа од тражене количине рада. Због тога се јавља вишак радника на тржишту, односно незапосленост.
- Незапосленост се може јавити и када су наднице изнад равнотежног нивоа због деловања синдиката. Синдикати су удружења радника која преговарају са послодавцима о висини надница и условима рада. Процес међусобног преговарања у којем синдикати и предузећа постижу заједнички договор о условима запошљавања назива се колективно преговарање. Економисти немају сагласно мишљења о томе да ли је постојање синдиката у привреди добро или лоше.